

KOPIEC KOŚCIUSZKI W POŁAŃCU

Kopiec Kościuszki jest jednym z najważniejszych miejsc pamięci w Połańcu. Łączy historię insurekcji kościuszkowskiej, lokalną tradycję i ponad stuletnie dzieje patriotycznych uroczystości.

W maju 1794 roku, podczas powstania przeciw Rosji i Prusom, w okolicach Połania obozowały oddziały dowodzone przez Tadeusza Kościuskę. 7 maja Naczelnik ogłosił *Uniwersał połaniecki* – akt, który miał pozyskać chłopów dla sprawy powstańczej i poprawić ich położenie. Uniwersał znosił poddaństwo osobiste, ograniczał pańszczyznę, zapewniał chłopom opiekę władz państwowych i chronił ich przed samowolnym usuwaniem z użytkowanej ziemi. Choć jego postanowienia nie zostały w pełni wprowadzone w życie, dokument stał się jednym z najważniejszych symboli polskich dążeń do reform społecznych.

Kopiec powstał dopiero 123 lata później. 15 października 1917 roku, w setną rocznicę śmierci Kościuszki, w Połańcu odbyły się uroczystości, które zgromadziły tłumy mieszkańców miasta i okolic. W realiach trwającej I wojny światowej miały one również charakter manifestacji patriotycznej i niepodległościowej. Ich inicjatorami byli proboszcz parafii św. Marcina, ks. Antoni Kossakiewicz, oraz kierownik miejscowej szkoły Eugeniusz Młodzik.

Kopiec usypano na naturalnym piaszczystym wzniesieniu niedaleko skarpy wiślanej, podwyższając je i nadając mu odpowiedni kształt. Na szczycie ustawiono sosnowy krzyż, a teren wokół ogrodzono. Miejsce to zaczęto nazywać Bataliami Kościuszkowskimi. Z kopcem wiąże się także legenda, według której powstał on na wcześniejszym kurhanie Połanka – legendarnego założyciela grodu. Nie potwierdziły tego jednak dotychczas badania archeologiczne.

W okresie międzywojennym uroczystości kościuszkowskie łączono z obchodami rocznicy Konstytucji 3 maja. Po nabożeństwie mieszkańcy maszerowali pod kopiec, gdzie śpiewano hymn, wygłaszano przemówienia, a od 1934 roku organizowano również widowiska historyczne z udziałem kosynierów, strzelców, strażaków i młodzieży szkolnej.

Szczególny wymiar miały pierwsze powojenne obchody, zorganizowane 12 maja 1946 roku. Według relacji uczestniczyło w nich około 30 tysięcy osób. Do Połania przybywali mieszkańcy okolicznych miejscowości, przedstawiciele organizacji i związków oraz liczne delegacje. Mszę polową odprawił biskup sandomierski Jan Kanty Lorek. Ustawiono wówczas nowy krzyż oraz granitowy głaz z napisem „Tadeusz Kościuszko 7 V 1794”. Głaz przywieziono dzień wcześniej z pobliskich Niedziałek; jego transport był wspólnym przedsięwzięciem mieszkańców.

W następnych dziesięcioleciach kopiec nadal był miejscem ważnych wydarzeń. W 1967 roku obchodzono tu 150. rocznicę śmierci Kościuszki z udziałem kompanii honorowej Wojska Polskiego i orkiestry. W 1972 roku pobrano stąd ziemię, którą przewieziono do Drezdenka i złożono przy odsłanianym pomniku Naczelnika. Kolejną porcję ziemi delegacja Połania przekazała w 1994 roku Muzeum Kościuszki w szwajcarskiej Solurze – mieście, w którym bohater zmarł. W maju 1981 roku przy kopcu odbyła się manifestacja patriotyczna zorganizowana przez „Solidarność”. Wtedy utrwalił się zwyczaj organizowania obchodów rocznicy ogłoszenia Uniwersału w pierwszą niedzielę maja.

W 1984 roku kopiec i jego otoczenie gruntownie zmodernizowano: podwyższono wzniesienie, uformowano zbocza, wykonano kamienne schody i taras, ustawiono metalowy krzyż oraz doprowadzono oświetlenie. W 1994 roku obiekt otrzymał ostateczny kształt. Do dziś, tradycyjnie w pierwszą niedzielę maja, odbywają się tu uroczystości kościuszkowskie.

Kopiec pozostaje nie tylko pomnikiem Tadeusza Kościuszki. Jest także świadectwem pamięci kolejnych pokoleń połańczan – o wolności, obywatelskiej wspólnotcie i idei społecznej sprawiedliwości zapisanej w *Uniwersale połańckim*.

Źródła wykorzystane przy opracowaniu tekstów

- Portal Polaniec.com.pl, „Kopiec Kościuszki w Połańcu. Historia, terażniejszość i plany na przyszłość”: <https://polaniec.com.pl/puls/index.php/2024/07/13/kopiec-kosciuszki-w-polancu-historia-terazniejszosc-i-plany-na-przyszlosc/>
- Radio Kielce, „Liczący ponad 100 lat Kopiec Kościuszki w Połańcu przejdzie renowację”: <https://radiokielce.pl/1272805/liczacy-ponad-100-lat-kopiec-kosciuszki-w-polancu-przejdzie-renowacje/>
- Radosław Matusiewicz, „Historia Kopca Kościuszki w Połańcu” (tekst udostępniony w serwisie Opencaching Polska): <https://opencaching.pl/viewcache.php?wp=OP453C>

